Név: ..... osztály:.....

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2023. október 16.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2023. október 16. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!
Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Bizonyos feladatok végén zárójelben közöljük, hogy mely szövegrészlet(ek) alapján kell válaszát megadnia.

A Szent László-mondakör nyomában
Jánó Mihály művészettörténészt kérdezi Balázs Géza[1]

1. *– Ön követi és a világhálón is közzéteszi a középkorból származó Szent László-freskók felbukkanását, restaurálását, valamint több tanulmányt is írt erről a kultuszról. Miért?*

– A legenda, amelyet ezek a falképciklusok több jelenetben ábrázolnak, valós történelmi esemény alapján keletkezett. A magyar és német krónikás hagyomány szerint 1068-ban úzok[2] és besenyők[3] törtek be a Magyar Királyság területére. Felprédálva[4] Erdély északi részét egészen Bihar váráig jutottak, amelyet megostromolva számos fogollyal és gazdag zsákmánnyal visszavonultak a Szamos és a Lápos völgyén keresztül Erdélybe, majd Kerlésnél Salamon király (1063–1074), Géza és László hercegek seregétől vereséget szenvedtek. A 14. századi *Képes Krónika*ban a csata leírását Szent László lovagi tettének bemutatása követi, amelynek során a herceg megment egy kun vitéz által elrabolt magyar leányt. Szent László kerlési legendáját vagy históriáját a 14–15. században széles körben megfestették templomainkban más szentek és mártírok élettörténetével együtt. A reformáció során ezeket jórészt lemeszelték, de a 19. századtól újra napvilágra kerültek. A falképsorozatok fölerősítették Szent László király kultuszát. Az emlékegyüttes – a tartalmi és formai jegyeit illetően – egyedi és rendkívüli értéket képvisel a középkori európai művészetben.

2. *– A Szent László-legendának hány freskójáról tudunk?*

– Közel nyolcvan olyan falképciklusról tudunk, amelyeket eddig feltártak a mai Magyarország és a környező államok területén. Ezek közül több megsemmisült a templomépületek átépítése során. A napjainkban zajló helyreállítási és restaurálási munkálatok eredményeként újabb, eddig ismeretlen falképek kerülnek folyamatosan felszínre, amelyek nagyban gazdagítják stíluskritikai szempontú és ikonográfiai[5] ismereteinket.

3. *– Melyek a legértékesebbek?*

– Számomra az összes emlék „legértékesebb”. Ha a Szent László-legenda falképeit szeretné valaki végigjárni, ne kerülje el Magyarországon Ócsa, Türje, Tereske, Vizsoly, Laskod templomát. Szlovákiában a szepességi Kakaslomnic, Szepesmindszent, Necpál, illetve a

[1] Dr. Balázs Géza nyelvész, néprajzkutató, egyetemi tanár.
[2] úz: *mn.* és *fn.* Az ótörök oguzok valamely Magyarországon is letelepedett törzséhez tartozó (személy) a kora középkorban.
[3] besenyő: *mn.* és *fn.* A 9-12. században Dél-Oroszország, majd Moldva területén élt, a 11. században részben Magyarországon letelepült török nyelvű, nomád nép, illetve személy.
[4] felprédál: fosztogatva feldúl; préda gyanánt, zsákmányolva elragad, fölemészt
[5] ikonográfia: Az ikonográfiai és az ikonológiai módszer a műalkotások leírását és értelmezését segíti.

gömöri Rimabánya, Gömörrákos, Karaszkó templomaiban látható Szent László küzdelme a kun vitézzel. Horvátországban nemrég tárták fel a falképciklus részleteit az újhelyszentpéteri templomban. Szlovéniában az egyik legteljesebb Szent László-falképsorozat látható a bántornyai Szűz Mária templom hajójának északi falán és a diadalíven. Végül a székelyföldi Szent László-kultusz emlékeiből Gelence, Homoródkarácsonyfalva, Székelyderzs, Csíkszentmihály, Bögöz, Kilyén templomainak falképeit ajánlom megtekinteni. Mindezek többnyire konzerválva, jó állapotban találhatók.

4. *– Egy nagy közös motívumkincsről van szó?*

– Egy nagy közös motívumkincs sokféle festészeti kifejezéséről beszélhetünk. A Szent László-legendának nincs mindenben azonos képsora. Számtalan variánsát ismerjük a témának, akár formai, akár ikonográfiai szempontból vizsgáljuk azokat. […]
A freskóciklus záróképe a pihenés jelenete, amelyet minden esetben megfestettek, számtalan értelmezési lehetőségre adott alkalmat a kutatás során. A derzsi[6] pihenés, avagy „fejbenézés" jelenete már a falképek feltárásakor, a 19. században felkeltette a művészettörténészek mellett más tudományterületek képviselőinek figyelmét is. A jelenet képi, formai párhuzamaként Nagy Géza régész az i. e. 4–3. századra keltezett szkíta arany övcsatot hozta fel: „Az említett műemléken két lováról leszállt lovas van ábrázolva. Az egyik földre feküdt, és fejét ülő, magas fejdíszű női alak ölében nyugtatja. A nő szomorúfűz alatt ül. Ennek a fának egyik ágára a lovas felakasztotta tegezét. Az ülő szolga kantáruknál fogva tartja a két lovat. […] A műalkotás tárgya nagyon jól ismert nálunk középkori templomaink falfestményei után. A Szent László-legenda végső jelenetét ábrázolja, amelyről hallgatnak az írott emlékek, de megvan a falfestményeken az ország egyik határszélétől a másikig, midőn tudniillik Szent László a kunnal való viaskodás után lovát fához kötve, fejét a megmentett leány ölébe hajtva, megpihen. […] Ebből aztán egy más dolog is következik, az tudniillik, hogy a Szent László-legendákba pogány korból eredő mondai elemek is keveredtek." Fettich Nándor – írja László Gyula – észrevette, hogy a lány mindkét ábrázoláson „keleties kedveskedéssel a vitéz haját tisztogatja". László Gyula a „keleties kedveskedést" a *Molnár Anna* balladában vélte felismerni, amelyben a leány az elrablója „fejébe néz", és a ballada egyik Ung megyei változatából is idézett idevonatkozó sorokat. A motívum keleti vagy nyugati eredetét és előfordulásának gyakoriságát az epikai és képzőművészeti ábrázolásokban nehéz tisztázni. Az arany övcsatot, amelyről még Nagy Géza írt 1913-ban, és amelyre a Szent László-legenda kutatói, bár csak reprodukcióból ismerték, attól kezdve gyakran hivatkoztak, 2017-ben bemutatták a londoni British Museumban rendezett Scythians: warriors of ancient Siberia (Szkíták: ősi szibériai harcosok) című kiállításon. Arra mindenképpen fel kell figyelnünk, hogy az aranycsat a múzeumi műleírás szerint egy holtan fekvő férfit ábrázol az anyaistennővel az életfa alatt. A jelenet a feltámadás elengedhetetlen feltételére, az elhunyt és az életadó Nagy Istennő szimbolikus házasságára utalhat.

[6] derzsi = székelyderzsi

5. *– László Gyula írt egy monográfiát: A Szent László-legenda középkori falképei (1993) címmel. Az újabban előkerült freskók módosítják László Gyula professzor megállapításait?*

– Talán nincs olyan témánkat tárgyaló monográfia vagy tanulmány, amelynek megállapításait ne módosítaná valamilyen mértékben a későbbi kutatás. Ezt a sorsot László Gyula nagyszerű munkája sem kerülheti el. Az ő könyvének megjelenése óta eltelt időszakban több mint kétszeresére szaporodott az ismert falképek száma, és el lehet képzelni, mennyi új képi motívummal és azok értelmezési lehetőségével kell számolnunk. A közelmúltban fedezték fel a legenda vagy história újabb falképeit a székelyföldi Okländ község unitárius templomában. Az itt megfestett ciklus első jelenete egy eddig teljesen ismeretlen kompozíció, amelyben értelmezésem szerint a trónon ülő Szent Lászlót egy püspök királlyá keni fel, miközben a felhőkből kihajló angyal koronát helyez a szent fejére. Ez a nagyon összetett tartalmú jelenet, leegyszerűsítve, talán arra a kérdésre is választ adhat, hogy miért festették meg Szent Lászlót koronával a fején, királyként, az 1068. évi kerlési ütközetben, amikor valójában még csak herceg volt.

Névjegy: Jánó Mihály (1945) művészettörténész. Iskoláit Kézdivásárhelyen, Kolozsváron végezte. Dolgozott a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban, egy ideig Kovászna megye művelődési főtanácsosa volt. Fő kutatási területe az erdélyi középkori falfestészet.

A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre. Az eredeti szöveg forrása:
A Szent László-mondakör nyomában: fejbenézés és kurkászás. Jánó Mihály művészettörténészt kérdezi Balázs Géza. *Édes Anyanyelvünk,* 2020. április. **42. évf.** 2. szám 10. o.

1. a) Nevezze meg a fenti szöveg műfaját! Válaszát indokolja is!

_____

_____

2 pont	

b) Melyik két stílusrétegbe sorolható a fenti szöveg?

_____ _____

2 pont	

2. Az alábbi két képen a Szent László-kultusszal kapcsolatos emlékegyüttes két darabját látja.
a) Nevezze meg ezeket!
b) Idézzen egy-egy mondatot a szövegből, amely az egyes képeken látható konkrét jelenethez, eseményhez kapcsolódik!
(Az 1. interjúkérdésre adott válasz alapján dolgozzon!)

A)

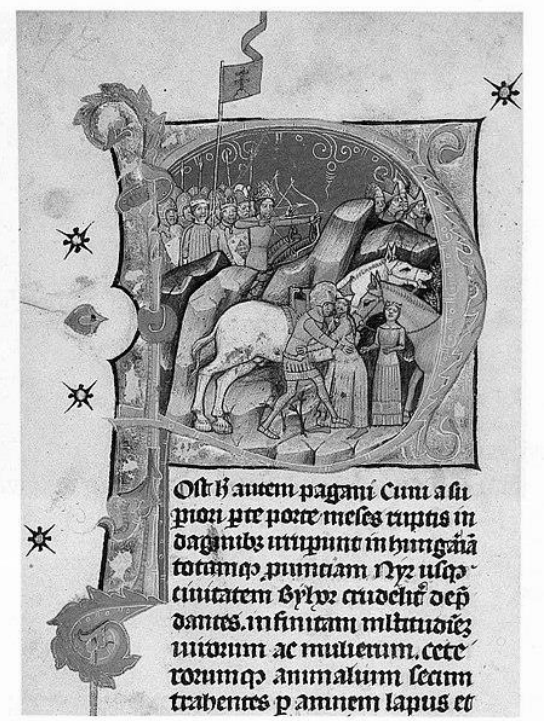

a) _____

1 pont	

b) A jelenethez kapcsolódó idézet: _____

_____

1 pont	

B)

a) _____

1 pont	

b) A jelenethez kapcsolódó idézet: _____

_____

1 pont	

3. Miért tekinthető Jánó Mihály a Szent László-freskók szakemberének? Nevezzen meg két érvet a teljes szöveg figyelembevételével! Teljes mondatokban fogalmazzon, és ügyeljen a nyelvhelyességre is!

– _____

_____

_____

– _____

_____

_____

3 pont	

4. a) Írja a négyzetbe, hányas sorszámú szövegrészlethez illesztené az alábbi falképet!

1 pont	

b) Hányadik képe ez a freskóciklusnak? _____

1 pont	

5. Határozza meg az alábbi szavak típusát hangalakjuk és jelentésük kapcsolata alapján!

művészettörténész: _____

tegez: _____

korona: _____

fogoly: _____

4 pont	

6. Igaz vagy hamis?

Döntse el az olvasott szöveg alapján az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Írja a megfelelő betűjelet az állítás mellé a táblázat 3. oszlopába! (I = igaz, H = hamis)

a)	A Szent László-legenda sokféle festészeti kifejezését és értékét vizsgálják a szakemberek.	
b)	A kerlési legendát ábrázoló freskókat a 14-15. század óta folyamatosan kutatás tárgyává teszik.	
c)	A „legértékesebb” emlékek mindegyike konzerválva, jó állapotban található.	
d)	László Gyula monográfiájának bizonyos megállapításait a későbbi kutatások módosították.	

4 pont	

7. Helyettesítse az alábbi mondatokban aláhúzott kifejezéseket rokon értelmű megfelelőikkel a szöveg alapján! A szavak mondatban betöltött szerepét ne változtassa meg!

a) Jánó Mihály a Szent László-mondakör falképeit kutatja.

_____

b) A falképsorozatok a 19. századtól kezdve fölerősítették a Szent László-tiszteletet.

_____

c) Az egyik pihenő lovas felakasztotta a fűzfára a nyílvesszőket tartalmazó tokját.

_____

d) László Gyula szakmai írásműve 1993-ban jelent meg *A Szent László-legenda középkori falképei* címmel.

_____

4 pont	

8. Töltse ki az alábbi táblázat hiányzó adatait a szöveg alapján!

Név	**Foglalkozás, szerep**	**Felfedezés, a kutatás tárgya, témája**	**A kutatott téma ideje**
	régész		i. e. 4-3. sz.
László Gyula	történész / professzor		
	megidézett szakember	„keleties kedveskedés”	
	művészettörténész		középkor

6 pont	

9. A negyedik (4.) interjúkérdésre adott válasz alapján <u>saját szavaival</u> fogalmazzon meg két érvet a fejbenézés-motívum <u>keleti</u> eredete, előfordulása mellett! Ügyeljen mondatai nyelvi minőségére!

Érvek a keleti eredet, előfordulás mellett:

–_____

_____

–_____

_____

4 pont	

10. Nevezze meg az alábbi idézet két szereplőjét az olvasott szöveg alapján!

„Addig hítta, addig csalta,
Lóra kapta s elrabolta.

Elindulnak, mennek, mennek,
Hosszú útnak, rengetegnek;
Találtak egy burkos fára,
Leültek az árnyékába.”

_____ _____

2 pont	

11. Jánó Mihály <u>több tanulmányt</u> írt a Szent László-kultuszról. Ön szerint miért fordul a művészettörténész figyelme újra és újra ehhez a témakörhöz? Válaszát a szöveg alapján három indokkal támassza alá!

–_____

_____

–_____

_____

–_____

_____

3 pont	

40 pont	

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

Az alábbi két feladat közül csak az egyiket kell megoldania!
Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!
Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

***

Érvelés

Mi lesz veled, konyha?

„Egyelőre elég nehezen elképzelhető jövőt jósol a UBS globális pénzügyi szolgáltató egyik nemrég megjelent elemzése. Ebben nem kevesebbet állítanak, mint hogy 2030-ra annyit fejlődik a robotika és a logisztika, hogy az esetek többségében egyértelműen olcsóbb lesz bármilyen ételt házhoz szállíttatni, mint otthon megfőzni. Az előrejelzés abból indul ki, hogy a mobiltelefonos alkalmazások használata az ételrendelésben nagyon gyorsan terjed, különösen a fiatalabb generációknál, akik 12 év múlva már az éttermek virtuális törzsvendégei lesznek. […]
Az ételek elkészítésének költségét alaposan csökkentheti a robotok alkalmazása. Ezek ma még főleg csak az előkészítésben vesznek részt, és ott is csak elvétve, a tanulmány készítői szerint azonban hamarosan komplett feladatokat is képesek lesznek ellátni, és alkalmazásuk mindennapos lesz. Ennek következtében elszaporodhatnak az olyan konyhák, amelyek csak robotokkal és kizárólag megrendelésre dolgoznak. […] Akik szeretnek otthon főzni, azoknak mindez elég sötéten és utópisztikusan hangzik, ám a felmérés értékelésében a nyugati sajtó, például a brit *Telegraph* odáig megy, hogy az otthoni főzés visszaszorulása végső soron az épületek tervezését is átalakíthatja, mert a konyhának sokkal kisebb szerep és méret juthat a jövőben.”

Forrás:
https://g7.hu/tech/20180625/olyan-olcso-lesz-etelt-rendelni-hogy-tiz-ev-mulva-lemondhatsz-a-konyhadrol/
/A letöltés ideje: 2021. 10. 29./

Gondolja végig a fenti tanulmányrészletben bemutatott jövőképet! Ez alapján fejtse ki véleményét arról, hogy a technológia fejlődése felülírhatja-e a konyha évszázadokon keresztül betöltött szerepét! Ön lemondana a konyhájáról? 120–200 szavas megoldása 3–5, megfelelően alátámasztott érvet tartalmazzon!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Iskolájában minden évben meghirdetik a hulladékgyűjtő versenyt. Az idei tanévben az Ön osztálya nyerte meg az első helyezést. Kiemelkedő eredményük elismeréseként az iskola vezetése úgy döntött, hogy a befolyó összegen túl egy szabadnapot is kapnak, melyen közös tanulmányi kirándulást szervezhetnek.

Írjon hivatalos levelet osztálya nevében az iskola igazgatójának, melyben megköszöni a szabadnapot és beszámol a tanulmányi kirándulásról! Térjen ki a program 2-3 elemére, részletére és a nap közösségformáló szerepére is!
120–200 szavas levele megfogalmazásakor ügyeljen a hivatalos levél formai kellékeire!

A levélben az alábbi adatokat használja: Nagy Lajos igazgató, 1234 Diákváros, Iskola tér 1.; Kis Éva vagy Kis Pál osztálytitkár, 4321 Szépváros, Virág utca 3.

Név: ..... osztály:.....

FIGYELEM
A feladatok közül csak egyet kell megoldania.
Kérjük, aláhúzással jelölje, melyik feladatot választotta!

ÉRVELÉS
GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS

Tartalmi minőség – érvek, állítások, gondolatok	4 pont	
Szerkezet	3 pont	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	3 pont	
Összesen	10 pont	

Helyesírás	Hibapontok száma az I. összetevőben	

Név: ..... osztály:.....

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		**50**	

dátum javító tanár

---

		pontszáma **egész számra** kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

dátum dátum

javító tanár jegyző

Megjegyzések:
1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

Név: ..... osztály:.....

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2023. október 16.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2023. október 16. 8:00

II. MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Értelmezze Ottlik Géza alkotását! Az *Uszodai tolvaj* című novella két kamasz fiú jellemrajzát „készíti el" egy bűnügyi eset kapcsán. Kifejtésében mutassa be az elbeszélésmód sajátosságait, milyen poétikai, retorikai megoldásokkal mutatja be a narrátor a főszereplők karakterét! Értelmezze a novellát szervező lopásmotívum és az utolsó mondat dramaturgiai szerepét!

Ottlik Géza: Uszodai tolvaj

Cholnoky volt az osztály egyik legjobb matematikusa, de barátja, Szomor Péter nemcsak jó matematikus volt, hanem úszóbajnok és csinos fiú is. Cholnoky magasabb volt barátjánál, testes, lomha mozgású ember. Mintha az esze is lassabban járt volna. Hosszas tűnődés után válaszolt a legkönnyebb és a legnehezebb kérdésekre egyaránt; ilyenkor úgy látszott, megfeledkezik az egész külvilágról. De a feleletei azután meglehetősen bizonyosak voltak. Hogy miért töpreng annyit egyszerű dolgokon is, amikor aztán ő is csak azt mondta végül, amit bárki más már előbb kimondott volna: hogy ilyenkor mi jár a fejében, miféle rejtett ellenvetések, ezt senki sem sejtette, csak Szomor Péter. Mulatott Cholnoky Gáboron, de olykor türelmesen megvárta, hogy barátja agya elvégezze a maga nehézkes utazását, s végül megkapjon egy kurta igenlő bólintást, amit majd zsebre vághat, felhasználhat, köszönő szó nélkül, megtakarítva magának egy csomó fáradságot. Mégis Szomor Péter gondolkozása járt volna lassabban? Nem, hanem alapjában kettejük közül ő volt a lustábbik; és ez még merészebb állítás, s még hamisabb képet fest róluk. Mi az, ami annyira megkülönböztette őket? Cholnoky szegény fiú volt, apja nem élt, Szomor Péter szőke haja mindig frissen volt nyírva, cigarettázott, hacsak nem készült éppen egy versenyre, s a nagy házat, ahol szüleivel lakott, kastélynak nevezték a faluban. Okossága afféle alkalmi szeszélynek tűnhetett. Esze csupán csillogó fényűzés volt, Cholnokyé pedig unalmas valóság, amely elválaszthatatlanul hozzátartozott lényéhez.

Egy héttel Péter-Pál napja után, hetedik iskolaévüket[1] fejezték be a nyár kezdetén, hármasban lépegettek a Sarolta utca poros akácai alatt az uszoda felé. Ili Szomor nővére volt, egy évvel idősebb náluk. Kurtára vágottan viselte sötétbarna haját, ahogyan akkoriban a színésznők, s arcának volt valami pisze kifejezése, jóllehet az orra szép egyenesre nőtt. Némi pökhendiség együtt járt a divatos „bubifrizurával".[2] Nem volt csúnya lány.

A kisváros széles, falusias utcája beledermedt a korai kánikulába. Semmi nem mozdult, csak a levegő rezgett, mint vékony olajréteg, mindig szemmagasságban.

Ahogy feltűnt az uszoda deszkapalánkja s az öltözők olvadozó kátrányteteje, meggyorsították lépéseiket. Szomor egy indulót dúdolgatott magának. Cholnoky megtapogatta pénztárcáját, aztán kihúzta a belső zsebéből. Negyvenhat pengő volt nála. Reggel kapta meg két hónapi keresményét. Előbb elment a pénzéért, csak azután szólt be Szomor Péterékhez. Sötétszürke, télies öltözéke azonban nem függött össze evvel a látogatással. Mindig ebben a ruhában látták őt, mert Cholnoky, ha kilépett az utcára, előbb nyakkendőt kötött, kalapot vett, s rendesen, tetőtől talpig felöltözve jelent csak meg az emberek között; több ruhája nem volt. Verejtékezett, de máskülönben jól bírta a hőséget. Szomor Péteren olajfoltos fehér vászonnadrág volt, nyitott teniszing, lábán ócska tornacipő. Fürdőruháját bal kezében lógatta. Odahaza „Buckónak" becézték, amit nem szeretett.

[1] A mai 11. évfolyamnak felel meg. 1945 előtt a 4 évfolyamos elemi iskola elvégzése után 8 évfolyamos gimnáziumban tanulhattak tovább a diákok.

[2] A II. világháború előtt a lányok hosszú hajat viseltek. Az 1920-as években lett a nagyvárosokban divatos (és provokatív) a körben rövidre vágott haj, az ún. bubifrizura.

– Buckó! – szólt rá a lány, s intett a fejével.

– Mit akarsz?

Ili nem felelt, s a fiú megértette, hogy miről van szó. Aprópénzt halászott elő a zsebéből, s Cholnoky feje fölött benyújtotta a pénztárablakon. Cholnoky megfordult, s egy pillanatig tanácstalanul nézte a kezében maradt pénzt, s a másik kezében szorongatott jegyeket.

– No, gyere már.

Mind a három jegy nála volt, s a fürdőmester is feléje fordulva várakozott. Bent zúgott az uszoda, egy-egy test csattant a vízbe, gyerekek rivalgása visszhangzott a homok felől. Iliéket ismerte a fürdős, s mint nem közönséges vendégeknek, három külön vetkőzőfülkét adott nekik. Tizenhetes, tizennyolcas, tizenkilences. Cholnoky behúzza az ajtót, elreteszeli, vetkőzni kezd. Mire elkészül, Szomor már a harmadik fordulót úszza, s folytatná, ha meg nem állítják.

– Buckó, Buckó. Gyere, Buckó.

A medence szélén három fiú között egy lány hunyorog, lábát lóbálja. Gizi a neve, a Malom-soron lakik. Szomor sok mindent tud róla, de nem ismeri. Felkapaszkodik a korláton, s lerázza magáról a vizet.

– Majd ő megtanítja magát.

– Ő a bajnok.

Ostobán nevetnek, a lány kezet nyújt neki. A fiúk nem férnek a bőrükbe.

– A Gizi azt mondja, hogy a mamánk lehetne – közli egyikük zajosan, de Szomor megvonja a vállát. „Marhák” – morogja szelíden.

– Maga a Buckó? – mondja a lány.

Átsüvölt egy hang a víz fölött, hátrafordulnak, visszafordulnak.

– Megtanít engem úszni? – kérdezi a lány.

– Szívesen.

– Nono! – Gizi felhúzza a szemöldökét, fölényes fintort vág. A fiú nem érti, mit akar mindevvel kifejezni, s nem tud mit mondani.

Aztán a lány egyszerre feláll és int.

– No jöjjön, bajnok úr.

Átmennek a sekély vízhez. Szomor megmutatja a kar és a láb mozdulatait, ütemet vezényel. Belépdelnek a vízbe, fél kézzel átfogja a lány derekát, és tanítja úszni. Gizi rugdal, prüszköl, a fiú szabad keze után kapkod, a nyakába csimpaszkodik. Sokáig bajlódnak. A lány végül észrevesz valakit a parton, s otthagyja Szomort. „Viszlát” – mondja nyugodtan, semmi többet. A fiú csodálkozva néz utána. Harag és zavar kavarog benne.

Keresztülsétál a forró homokon, megáll a hasaló Cholnoky fölött. Ili élesen szögezi le éppen:

– Szóval, jobban akarja tudni, mit olvastam, mint én magam.

Felnevet. Cholnoky tétovázik a felelettel, csakhogy Ili nem fogja megvárni, míg rászánja magát, hogy válaszoljon, ezt Szomor jól tudja. „Kettejük közül – gondolja – Gábor a rokonszenvesebbik.” Odainti az egyik fiút.

– Légy szíves mérni.

Hozza az óráját, s megbeszélik a dolgot. Tizenhat hossz. A nagy fülű fiú kipróbálja a stoppert. Aztán indít. Szomor tenyere csattan a vízben, s ahogy felbukik, megrázza a fejét és erőteljes, sima csapásokkal úszni kezd. Szeli, vágja a locsogó zöld hullámokat, belenyúlva, mint egy karcsú, pompás gép. Kitérnek előle. „Harminckettő!” – ordítja a nagyfülű. Szomor dobhártyáján kopog a víz, és semmire sem gondol.

Cholnoky szégyenkezve gondol arra, hogy Ili mennyire unhatja őt, s ezen mennyire nem tud változtatni, sőt, még csak elegendő bűnbánat sincs benne, ellenkezőleg, kitűnően érzi magát. A homok lágy és meleg, felemel egy marékkal, és kipergeti ujjai közül. Úgy fekszenek, hogy nem látják egymás arcát. Cholnokynak nagyon jólesik, hogy Ili itt hever mellette, de minthogy a lány hangjából sok elégedetlenség cseng, nem akarja, hogy észrevegye az ő elégedett arckifejezését. Ha néha szembefordulnak, Cholnoky összeráncolja homlokát, aggodalmat erőltet magára.

Voltaképpen – gondolja Ili – milyen hatalmas, erős fiú ez. Szeretne belerugdalni, ingerült dühvel. Másrészt mély megvetést érez a helyzete iránt. Uramisten, gimnazista kölykökkel ülni a silány vidéki uszodában… Hanyatt dől, és behunyja a szemét.

Szomor Péter a medence szélén fekszik, végignyúlva. Felül, dörzsölgetni kezdi a bokáját. Nincs türelme, hogy kiszuszogja magát. A korlátnál megtárgyalják a dolgot. Kitűnő időt úszott. Egy fakó hajú kölyök lány odasettenkedik a csoportjukhoz, megáll háromlépésnyire, s önfeledt szerelemmel bámulja a fiút. Senki sem veszi észre a kislányt. Szomor sem, pedig csaknem fellöki őt, amikor eliramodik a gyűrűből, hogy visszatérjen a homokba. Gizi hangja fékezi meg. Egy lendülettel megfordul, két kézzel simítja hátra a haját.

– Mára elég volt a leckéből, Gizike – mondja.

– Elég volt? – csodálkozik a lány.

Szomor közelebb lép hozzá, megfogja az alsó karját.

– Elmegyünk moziba, aztán elviszem táncolni.

Gizi nem felel.

– Jó? – kérdi a fiú.

– Hm, nem tudom…

– Háromnegyed hatkor találkozunk a Pichler előtt.

Elengedi a lány karját, és biztatóan mosolyog rá.

– Jó – mondja Gizi.

Öreg nő – gondolja Szomor –, huszonegy éves lehet. Rámosolyog még egyet és otthagyja. Aztán egy padon átgondolja a dolgot még egyszer. Látja, amint Ili és Cholnoky feltápászkodik, a lány felteszi sapkáját, s elindulnak a víz felé. Megvárja, míg a medence szélére érnek, aztán ő is feláll s lassan, de határozottan elindul a kabinja felé.

Huszonegyes, húszas, tizenkilences. Ez Cholnoky kabinja, Szomor Péter lehajol, a medence felé sandít. A másik kettő már benn van a vízben. A tizenkilences ajtaján, mint a többin, csak egy kampót kell félrefordítani. Ezt mind előre kiszámította, mozdulatai kényelmesek, de határozottak. Bal kézzel csavarja a szeget, jobbal kitaszítja az ajtót, hogy csak egy keskeny rés támadjon, s belép. A keze száraz, összedörzsöli. A szögön lóg Cholnoky kabátja. Benyúl a belső zsebbe, kiemeli a tárcát. Húsz, harminc, negyven pengő. Gyorsaság és nyugalom, nem nyavalyáskodni – gondolja. Összegöngyöli a pénzt, visszateszi a tárcát, s a pad alatt, ahol egy kis rés van a deszkafal tövében, átcsúsztatja a bankjegyeket a saját kabinjába, két simítással eligazítja a homokos talajt, ujjait nadrágjába törli gondosan, elég sokáig, s kilép a fülkéből, talpát csúsztatva, hogy feltűnő nyomot ne hagyjon. Belöki az ajtót, rácsavarja a szeget, és azon az úton, ahol jött, visszasétál a padhoz.

Talán negyven másodpercig tartott az egész. De sem ujjongania, sem megrémülnie nem lehet. Feláll, mintha most kelt volna fel, és nagyot kiált, ez arra is jó, hogy a hangját visszanyerje:

– Ili!

Cholnoky odanéz, int neki, s ő nekiiramodik a medencének, és beleveti magát. Egy ideig még úszkálnak hármasban.

Cholnoky akkor veszi észre a lopást, amikor ki akarja fizetni a két pohár sört. Nem érti a dolgot. Töpreng, végigkutatja zsebeit, és újra meg újra a tárcáját. Tétován jön ki a kabinból, és egyszerű tőmondatban közli Ilivel, mi történt. Ezt a mondatot aztán annyiszor kell megismételnie, hogy nagyon ideges lesz tőle. A fürdős és a pénztárosnő gyanakodva méregetik.

– Otthagytátok a kabint – mondja Szomor szemrehányóan.

– Mind a hárman a vízben voltunk – magyarázza Cholnoky.

A fürdős szigorúan és fennhéjázva tesz fel kérdéseket. Cholnoky ráeszmél a szörnyű veszteségre, s néhány percre elnémul, arca magányos lesz, lesüti a szemét. Aztán, elkésve, megpróbál mosolyogni. Nehezen megy. Az iszonyatos az, hogy szereplőjévé vált egy durva, mocskos eseménynek. Ili joggal fordíthatja el tőle a fejét, megértvén, hogy ilyen közönséges dolgok – hogy valakit meglopjanak – csak ilyen közönséges emberrel történhetnek meg. De amikor végre megszabadulnak a fürdőmestertől, megkönnyebbülve látja, hogy Iliben nincsen különösebb megvetés iránta.

– Rémes – mondja a lány, elég higgadtan. – Szegény.

– Ó, nem baj – mondja Cholnoky sietve.

– Fenét nem – mondja Szomor.

– Öltözzünk – mondja Ili. – Fél kettő.

Szomor gyorsan kész az öltözéssel is. A pénzt nem rejti el, egyszerűen zsebre vágja. Végtelen szabadnak érezhetné magát s mégsem érzi. Csak az erőben hisz, csak a cselekvésben. Fütyörészni kezd.

Nyomorúság, kétkedés, gyengeség suhan át a szívén, de elpárolgott, elfelejti tüstént. Megint végigmennek a Sarolta utcán, az akácok mozdulatlanok, csend van, poroszkálnak a kövezetlen úton. A kis hídnál Cholnoky elbúcsúzik tőlük és hátat fordít, lassan lépeget. Szomor megáll, visszanéz utána. Felhőtlen az ég.

– No! – mondja Ili. – Gyere.

– Megyek – morogja a fiú unottan, aztán nagyot ásít, hogy kivillannak egészséges, fiatal fogai.

(1946)

Ottlik Géza: Uszodai tolvaj. In: *Minden megvan* (1991) Magvető Kiadó, Budapest. 190-196.

VAGY

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

Értelmezze Vörösmarty Mihály *Ábránd* és Petőfi Sándor *Lennék én folyóviz…* című költeményét! Hasonlítsa össze a két alkotást! Összehasonlító elemzésében vesse egybe a két lírai én szerelemi vágyódásának költői kifejeződését! Dolgozatában mutassa be a költemények szerkezeti sajátosságait, valamint térjen ki a művek poétikai eszközeinek jelentésformáló szerepére is!
Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Vörösmarty Mihály: *Ábránd*

Szerelmedért
Feldúlnám eszemet
És annak minden gondolatját,
S képzelmim édes tartományát;
Eltépném lelkemet
Szerelmedért.

Szerelmedért
Fa lennék bérc fején,
Felölteném zöld lombozatját,
Eltűrném villám s vész haragját,
S meghalnék minden év telén
Szerelmedért.

Szerelmedért
Lennék bérc-nyomta kő,
Ott égnék földalatti lánggal,
Kihalhatatlan fájdalommal,
És némán szenvedő,
Szerelmedért.

Szerelmedért
Eltépett lelkemet
Istentől újra visszakérném,
Dicsőbb erénnyel ékesítném
S örömmel nyújtanám neked
Szerelmedért!

1843. március előtt

Petőfi Sándor: *Lennék én folyóviz…*

Lennék én folyóviz,
Hegyi folyam árja,
Ki darabos utját
Sziklák között járja...
De csak úgy, ha szeretőm
Kis halacska volna,
Habjaimban úszna föl s le
Vígan lubickolva.

Lennék vad erdő a
Folyó két oldalán,
Fergetegekkel a
Harcot kiállanám...
De csak úgy, ha szeretőm
Kis madárka volna,
Bennem ütne fészket és ott
Ágamon dalolna.

Lennék váromladék
A hegy legtetején,
Bús pusztulásomat
Venném csak könnyedén...
De csak úgy, ha szeretőm
Ott a repkény volna,
Elnyuló zöld karjaival
Homlokomra folyna.

Lennék kicsiny kunyhó
A rejtett völgybe' lenn,
Eső vágta sebbel
Szalmafödelemen...
De csak úgy, ha szeretőm
Bennem a tűz volna,
Tűzhelyemen lassacskán, de
Nyájasan lobogna.

Lennék felhődarab,
Összetépett zászló,
A vadontáj fölött

	Fáradtan megálló... De csak úgy, ha szeretőm Az alkonyat volna, Búshalovány arcom körül Pirosan ragyogna. Szalonta, 1847. június 1–10.

Szövegközlések:
Vörösmarty Mihály összes költeményei I. (1978) Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 376–377.
Petőfi Sándor összes költeményei. (1972) Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 645–646.

FIGYELEM
A feladatok közül csak egyet kell megoldania.
Kérjük, aláhúzással jelölje, melyik feladatot választotta!

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE
ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

Értékelési szempontok		**Elérhető pontszám**	**Elért pontszám**
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma a II. összetevőben	

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és a II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

			pontszám	
			maximális	elért
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		**40**	
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		**10**	
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		**25**	
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	**15**	
Helyesírás			**8**	
Íráskép			**2**	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma			**100**	

dátum javító tanár

---

		pontszáma **egész számra** kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum dátum

javító tanár jegyző